

BASTARNII DE LA ROȘIORI. REZULTATELE CAMPANIEI ARHEOLOGICE DIN ANUL 2016

George Dan Hânceanu

Cuvinte-cheie: Roșiori, terasa râului Moldova, ceramică neagră, vase lustruite, vase nelustruite, ceramică grosieră, barbotină.

Săpăturile arheologice efectuate în anul 2016, pe terasa superioară a râului Moldova, au permis să observăm păstrarea celor patru niveluri de locuire din stratigrafia sitului de pe teritoriul satului Roșiori, comuna Dulcești, județul Neamț (fig. 1): cel mai vechi nivel, geto-dacic, secolele V-IV a. Chr., urmat de stratul bastarnic, din secolele II-I a. Chr., nivelul dacilor liberi, secolele II-III p. Chr. și stratul romanic, cel mai recent, secolele VI-VII p. Chr.

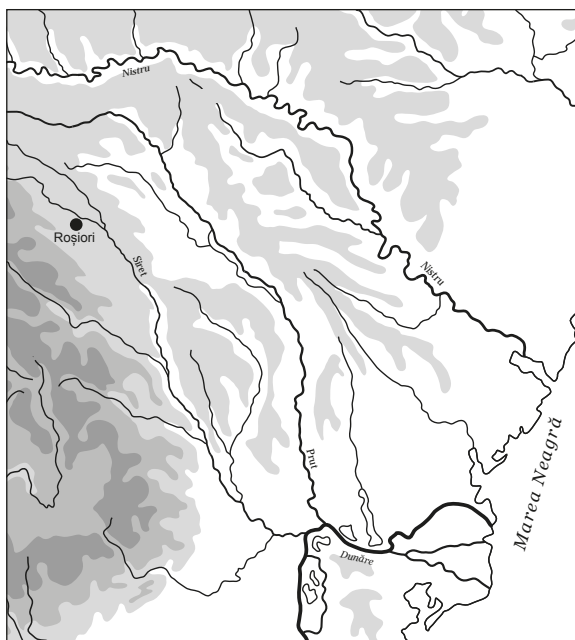
În campania anului 2016 am urmărit cercetarea botului de terasă (terasa superioară fiind împărțită în două de drumul sătenilor care ajunge la parcelele agricole din proprietate (vezi Hânceanu 2017, 144, 150, pl. I/1) din partea dreaptă a sitului, dinspre latura de nord, unde mai desfășuraserăm săpături în anul 2006. În lateral de fosta secțiune S.VI/2006 am trasat o casetă, de mari dimensiuni (26,0×6,5 m), dispusă în paralel cu buza terasei (fig. 2/1). Pe lângă complexele închise (două locuințe geto-dacice, un cuptor amenajat în aer liber, două gropi menajere antice și un grup de cuptoare romanice) nivelurile de locuire au oferit un material arheologic numeros și variat tipologic.

Date generale

Pentru stratul de locuire bastarnic, săpăturile au dezvăluit prezența unor tipuri de vase noi pentru așezarea de la Roșiori, dar cunoscute prin intermediul descoperirilor din alte situri de profil. Pe parcursul cercetărilor arheologice, din situl de pe malul Moldovei, am urmărit să facem cunoscute vestigiile de tip bastarn din așezare. Prin urmare, fie am evidențiat anumite vase (Hânceanu 2006, 61-64), deosebite din punctul nostru de vedere, fie am prezentat toate descoperirile respectivei campanii, incluzând și artefactele nivelului bastarn (Hânceanu 2007, 429-435, pl. VI-IX; Hânceanu

1

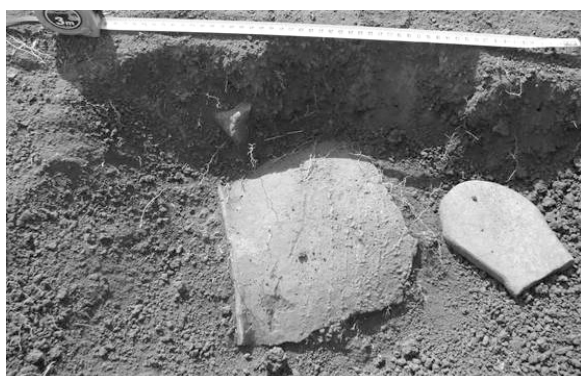
2

Fig. 1. 1 - Amplasarea sitului arheologic de la Roșiori (jud. Neamț) pe terasa superioară a râului Moldova; 2 - localizarea sitului în spațiul est-carpatic.

2008, 277-286; Hânceanu 2012, 32-33, 74-75, pl. XII-XIII; Hânceanu 2016, 42-44, 58-59, 68-69, pl. VII/4, VIII, XVII-XVIII), care să permită celor interesați accesul la obiectele culturii *Poienestî-Lucașeuca*.

1

2

Fig. 2. 1 - Limitele casetei E; 2 - fragment vas-sac cu barbotină *in situ*.

Descoperirile arheologice din anul 2016 se rezumă doar la ceramică¹, care extind tipologia vaselor pentru situl de la Roșiori. Ambele categorii ceramice se păstrează, pe de o parte *ceramica neagră*, cu cele două variante (fină, lustruită și semifină, nelustruită), la care se adaugă acele vase arse incomplet, de culoare gălbuie ori gălbui-cărămizie, iar pe de altă parte *ceramica de uz casnic cu aspect grosier*, rezistentă la sursele de foc, utilizată în gospodărie (decorată cu „stropi”, barbotinată).

Descrierea ceramicii

Până la momentul actual al cercetărilor de la Roșiori am constatat, în cadrul ceramicii bastarne, preponderența categoriei negre, care are deoptrivă atât recipiente fine, cât și semifine, precum străchini cu sau fără toartă, vase borcan, cănițe, strecurători. Profilul sub forma literei S și toarta ce imită litera X sunt caracteristici ale ceramicii bastarne. Categoria de uz casnic cu aspect grosier

este mai slab reprezentată, iar vasele erau folosite pentru gătit, fapt indicat de arderea secundară. Aceleiași categorii îi aparțin și recipientele de mari dimensiuni, cum sunt vasele pentru depozitare.

Noile tipuri de vase pentru așezarea de la Roșiori sunt din categoria ceramicii negre, fine și semifine (căni, castroane), alături de care s-au găsit și recipiente cunoscute din campaniile precedente (vase borcan, străchini, cănițe). Comparativ cu ceramica descoperită anterior, în săpătura anului 2016 nu avem vase cu motive ornamentale deosebite (exceptând linii incizate), aspect remarcabil însă pentru vestigiile campaniei din anul 2017².

Principalele criterii care împart categoria ceramicii bastarne în două sunt compoziția pastei și aspectul final, motiv pentru care sunt recipiente cu aspect fin și semifin (în urma omogenizării lutului și eliminării imperfecțiunilor), dar și grosiere (cu multe pietricele în structură, rezistente la foc).

I. Ceramica neagră din pastă fină, lustruită și semifină, nelustruită

1. *Varianta fină, lustruită* este reprezentată printr-un număr mai mare de fragmente, din care au putut fi restaurate parțial și complet câteva străchini, restul vaselor rămânând la stadiul fragmentar, cum au fost descoperite.

Tipologic avem următoarele vase: căni, cănițe, străchini, castroane, vase borcan și vase pentru depozitare.

a) Căni: recipientele sunt de dimensiuni medii și mari, din care s-au păstrat doar corpuri ce indică o formă bitronconică, lustruite la exterior (fig. 4/5, 6). Asemănări cu vasele întregi din cimitirele de la Poienești (jud. Vaslui) (Vulpe 1953, 347, fig. 170) și Borosești (jud. Iași) (Babeș 1993, 185, 187, Taf. 1/7a; 4/19a; 7/63a).

b) Cănițe: deși puține, fragmentele au permis observarea formelor. De dimensiuni medii și mici, vasele au buza evazată simplă sau dreaptă, teșită, gâtul scurt, uneori canelat (la exemplarele cu buza evazată), corpul puternic bombat, ușor globular și fundul drept. Nu au păstrate torțile. Exemplarele au suprafața exterioară intens lustruită (fig. 4/1-4; 15/1-4). Seamănă cu vasele de la Târpești (jud. Neamț) (Babeș 1981, 109-110, fig. 225/5, 13;

¹ Aducem mulțumiri colegului desenator, muzeograf Dan Spătariu, pentru efortul depus în finalizarea desenelor articolului.

² Datorită cantității, diversității tipologice și decorative a vaselor am preferat să le analizăm în cuprinsul unui viitor articol.

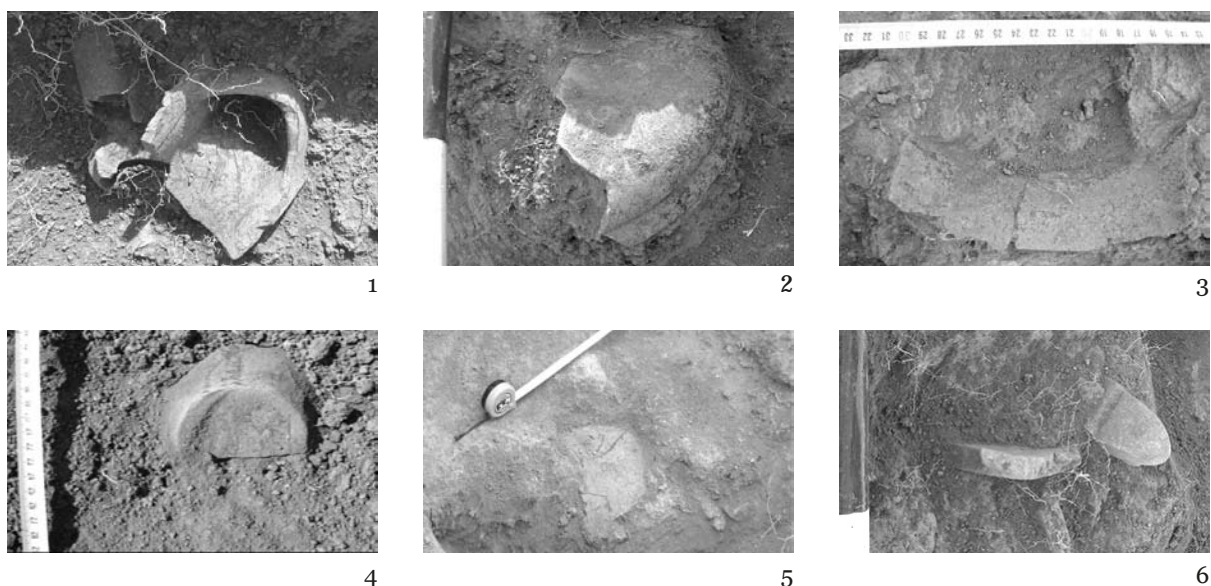

Fig. 3. Ceramică neagră, fină, semifină, grosieră, *in situ*: 1 - cană; 2 - fund vas borcan; 3 - străchină; 4-6 - fragmente de la vase grosiere pentru depozitare.

226/9-11), Ciurea (Teodor 1987, 88-89, fig. 19/1, 4) și Borosești (jud. Iași) (Babeș 1993, 187, Taf. 6/49b).

c) Castroane (fig. 5/3-7a-c): de mari dimensiuni, adânci și cu diametrul gurii care îl depășește pe cel al străchinilor. Buza vaselor este de tip colac, rotunjită și nu fațetată ori dreaptă, teșită, ca la străchini. Gâtul scurt și drept se prelungește cu pereți conici, probabil finalizați tot cu un fund plat, precum la străchini. Ornamentul unui vas este format din linii circulare orizontale, incizate succesiv pe corp, care are și porțiuni arse incomplet (fig. 5/7a-c; 16/3a-c). Momentan nu am găsit analogii pentru această formă de vas.

d) Străchini: cele mai numeroase din inventarul așezării, cu mici diferențe datorate aspectului buzei, înălțimii corpului și a diametrului interior. Modelate manual din pastă fină, neagră, cu aproape toată suprafața interioară și exterioară lustruită, vasele au buza îngroșată, fațetată, evazată (fig. 5/1), delimitată de gâtul scurt printr-o subțiere a pastei, având pereții conici, finalizați cu un fund rotund, plat. Recipientele sunt medii ori joase și au o toartă, mică, care imită forma literei X. Datorită lustruirii au un aspect lucios, iar uneori dispun de mici linii interioare sau exterioare, executate tot prin tehnica menționată (fig. 5/2). Dintre recipiente două au fost restaurate complet și sunt diferite: una este cu buza fațetată, evazată și joasă, cu toarta păstrată parțial (fig. 9; 18/3),

iar cealaltă este cu buza dreaptă, teșită și mai înaltă (fig. 10; 18/5). De asemenea, două exemplare similare au fost restaurate doar pe jumătate, fiind medii, cu buza evazată, fațetată, de culoare neagră, pe alocuri cu porțiuni arse incomplet (fig. 3/3; 8/5-6a-b; 18/7, 9). Întrucât străchinile sunt foarte numeroase la bastarni, doar vom selecta câteva. Pentru exemplarele cu buza evazată, fațetată și medii, chiar joase avem asemănări la Poienești (jud. Vaslui) (Vulpe 1953, 369, 371, fig. 234; Babeș 1993, 213, Taf. 37/561b; 38/588b), Cârliști-Bahna (jud. Neamț) (Mitrea 1980, 433-434, fig. 2/5), Târpești (jud. Neamț) (Babeș 1981, 109-110, fig. 227/11), Ciurea (Teodor 1987, 88-89, fig. 19/5), Satu Nou-Oltina (jud. Constanța) (Conovici 1992, 6, fig. 1/1, 7) și Borosești (jud. Iași) (Babeș 1993, 185, Taf. 2/13a; 3/14b, 16b, 17b), iar pentru vasele înalte cu buza dreaptă găsim o similitudine cu recipientul de la Borosești (jud. Iași) (Babeș 1993, 186, Taf. 13/2). Totodată sunt asemănări și cu exemplarele medii și înalte din așezarea de la Ulmu (Romanovskaja 1987, 220, fig. 11/2, 4, 5) și Lucașeuca (Republica Moldova) (Tkaciuk 1994, 246, fig. 8/1, 2).

2. *Varianta semifină, nelustruită* cuprinde aproape aceleași tipuri de vase descrise anterior. Spre deosebire de varianta anterioară, dispunem de un exemplar de cană înaltă, însă nu avem reprezentate castroanele. Nu sunt vase restaurate complet, ci doar parțial.

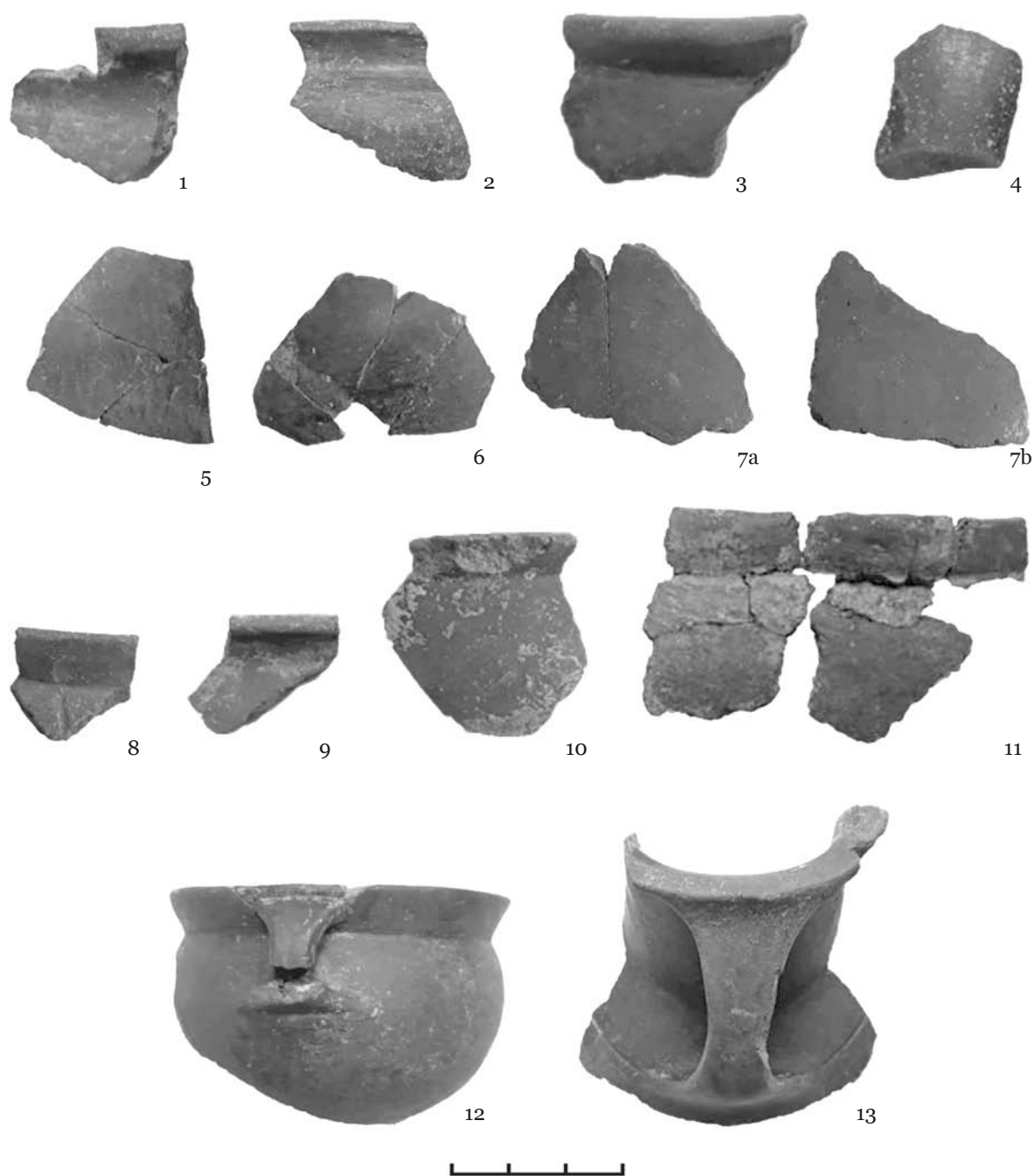

Fig. 4. Ceramică neagră, pastă fină, lustruită (1-6) și pastă semifină, nelustruită (7-13) (1-4, 8, 9 - cănițe; 5-7/a-b, 10-13 - căni): 1-2, 8-11 - buze; 4 - fund; 5-7/a-b - corpuri; 12, 13 - căni păstrate parțial.

a) Cănille sunt diferite, formele indicând două variante (globulare și bitronconice):

a.1 Căni globulare, medii, cu buza evazată, fațetată, gâtul scurt, corpul bombat, spre globular și fundul drept. Toarta scurtă, sub forma literei X, este prinsă de buză și corp, precum la străchini. Exemplarele sunt nelustruite (fig. 4/10-12; 15/6-8; 18/1). Similitudini cu recipientele de

la Poienești (jud. Vaslui) (Vulpe 1953, 341-343, fig. 157-158, 160; Babeș 1993, 213, Taf. 37/561a), Cârliți-Bahna (jud. Neamț) (Mitrea 1980, 433-434, fig. 2/1; 3/1), Ciurea (Teodor 1987, 88-89, fig. 19/7), Borosești (jud. Iași) (Babeș 1993, 183, Taf. 4/25a), Ghelăiești (jud. Neamț) (Babeș 1993, 199-200, Taf. 26/2) și Horodiștea (jud. Botoșani) (Babeș 1993, 201, Taf. 45/11).

Fig. 5. Ceramică neagră din pasta fină, lustruită (1, 2 - străchini; 3-7/a-c - castroane): 1 - buză evazată; 2 -corp cu decor incizat interior; 3-7/a-c - buze de tip colac.

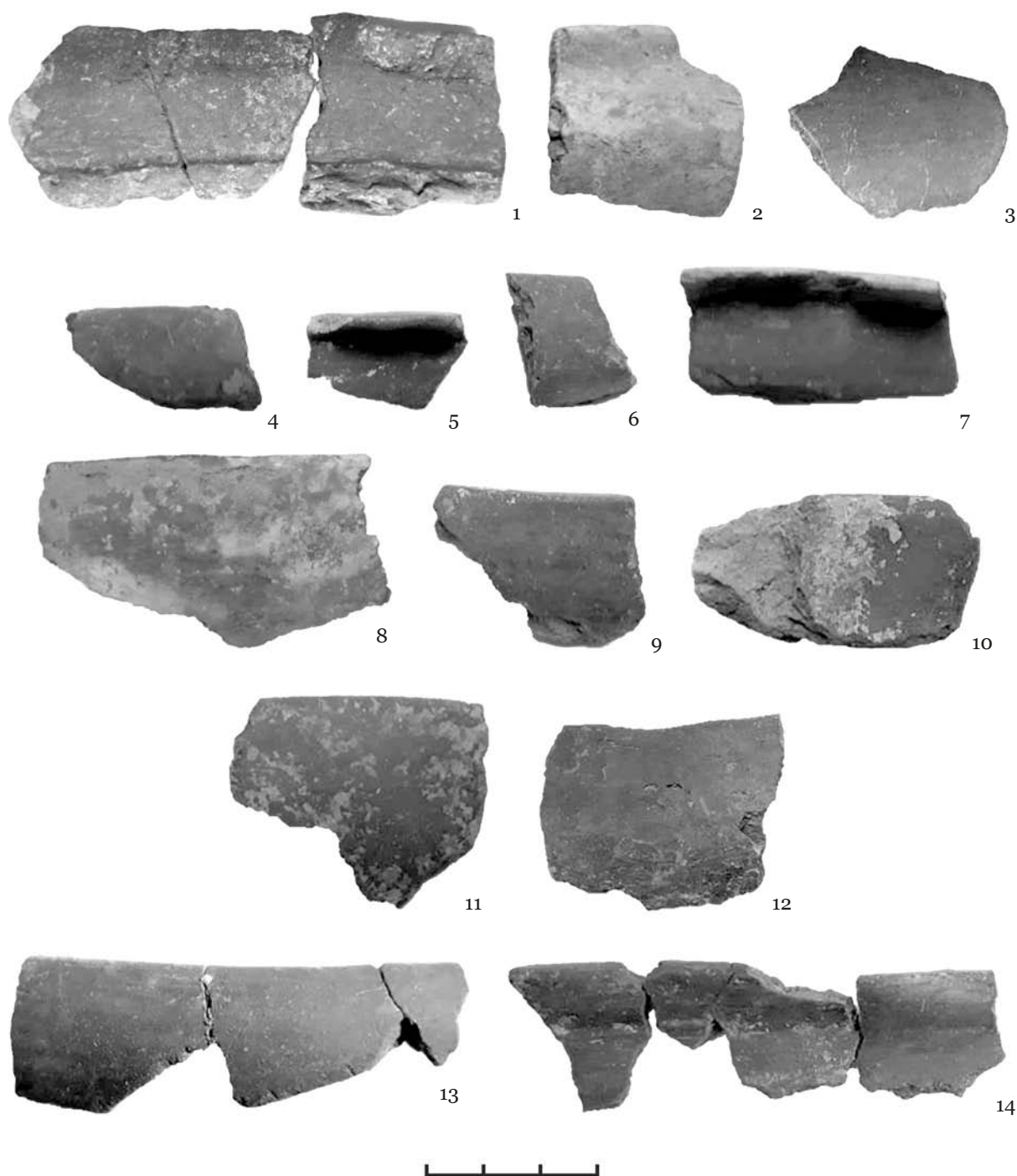

Fig. 6. Ceramică din pastă semifină, neagră, nelustruită (străchini): 4, 6, 8-13 - buze drepte aplecate spre interior; 1-3, 5, 7, 14 - buze evazate.

a.2 Căni bitronconice, înalte, cu buza dreaptă, teșită, gâtul prelung sau lung, delimitat uneori de corpul bitronconic printr-o linie incizată. Toarta lungă, sub forma literei X, este prinsă tot de buză și corp. Au suprafața nelustruită (fig. 3/1; 4/7a-b, 13; 15/9). Forma buzei, teșită și gâtul lung nu le-

am întâlnit la alte vase, ci doar am observat unele apropieri cu cănille de la Poienești (jud. Vaslui) (Babeș 1993, 212, Taf. 35/434a), Borosești (jud. Iași) (Babeș 1993, 185-186, Taf. 2/10a; 6/36a) și Curteni-Oltenești (jud. Vaslui) (Teodor 1999, 235, fig. 49/9).

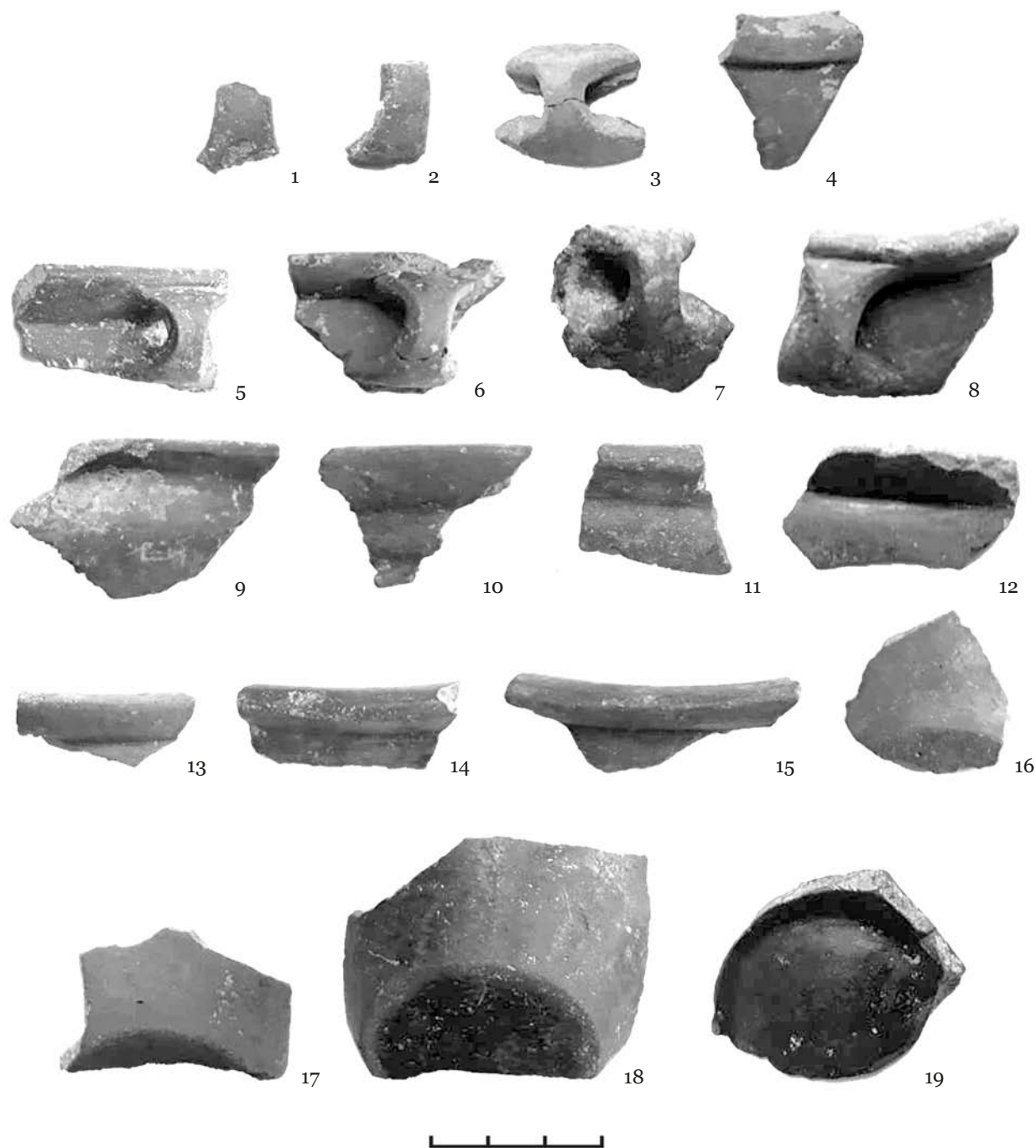

Fig. 7. Ceramică din pastă semifină, neagră, nelustruită: 1-3 - torți de străchini, sub forma literei X; 5-8 - buze de străchini cu torți; 9-12 - tipuri de buze de străchini; 4, 13-15 - buze și toartă de vase borcan; 16-19 - funduri de vase borcan.

b) Cănițe: medii, nelustruite, cu buza dreaptă teșită, gâtul scurt și corpul bombat, probabil terminat cu un fund drept, nepăstrat, asemenea torților (fig. 4/8, 9; 15/5). Au aceleași forme ca la exemplarele lustruite. Remarcăm legături cu un vas fragmentar din așezarea de la Ulmu (Republica Moldova) (Romanovskaja 1987, 220, fig. 11/10).

c) Străchini: cu buzele diferite, sub forma unui colac, fațetate, evazate (fig. 7/8-10, 12; 8/1; 17/4-6) ori drepte, teșite, trase spre interior sau la exterior (fig. 6; 7/11; 17/1-3, 7-10), delimitate de gâtul scurt printr-o subțiere a pastei, având pereții conici, finalizați cu un fund rotund, plat (fig. 8/2, 3). De cele mai multe ori, vasele au toarta mică,

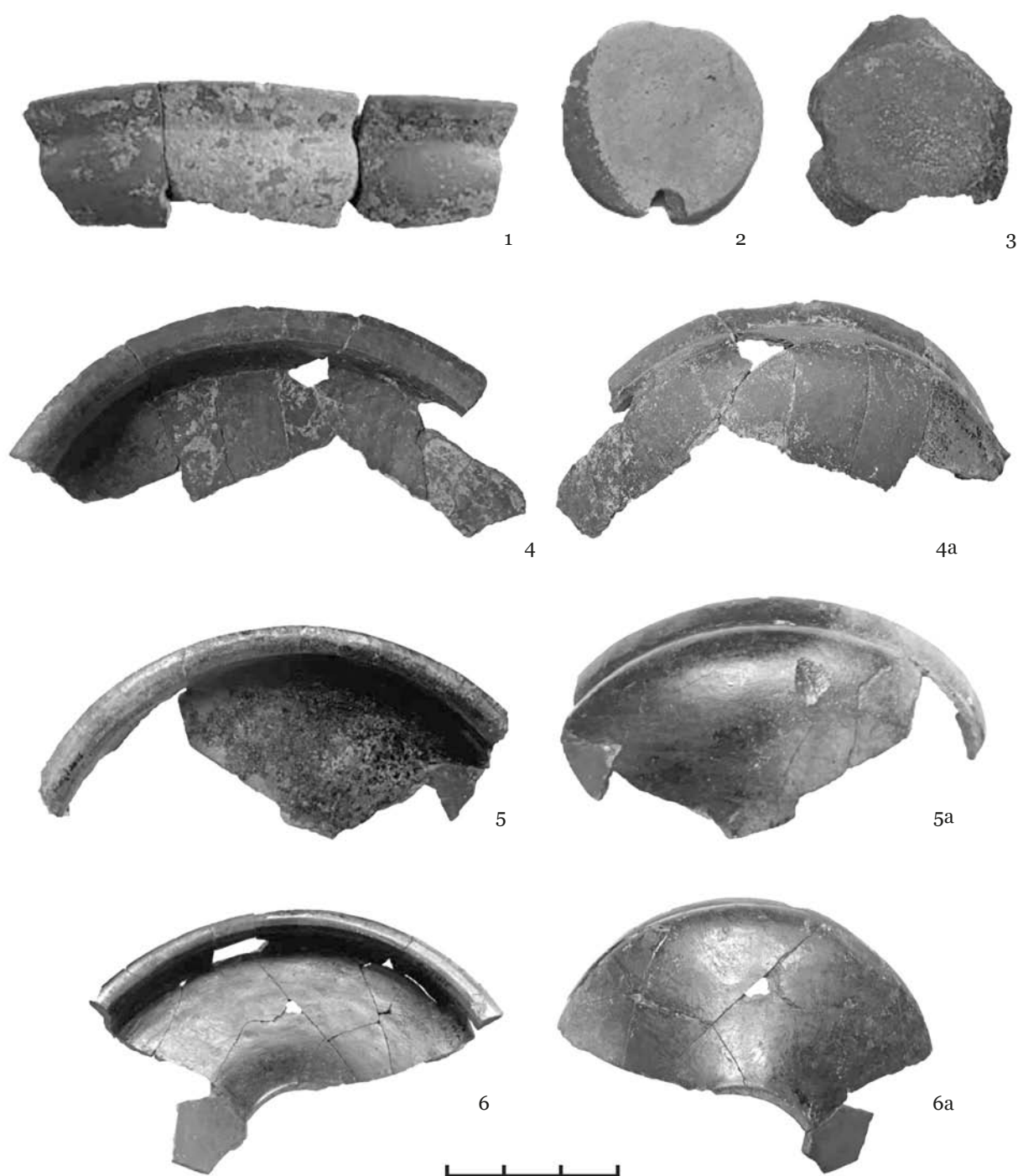

Fig. 8. Ceramică neagră, semifină, nelustruită (1-4/a-b) și fină, lustruită (5, 6/a-b): 1-3 - buză și funduri de străchini; 4-6/a-b - străchini restaurate parțial.

comparativ cu dimensiunile totale, care imită forma literei X (fig. 7/1-3, 5-8; 17/11, 12; 18/2, 4, 6). Medii sau joase, recipientele au diametre foarte mari, fiind largi, încăpătoare. Un singur exemplar a fost restaurat parțial, fiind cu buza evazată, fațetată, gâtul scurt, iar pereții conici, înalți (fig. 8/4a-b; 18/8). Am descoperit și fragmente de

străchini care au fost arse incomplet, de culoare gălbuie sau gălbui-roșietică (fig. 11/4-9). Formele sunt aceleași precum la varianta cu vase lustruite. Pentru străchinile cu buza dreaptă, unele trase spre interior, avem analogii la Ciurea (Teodor 1987, 88-89, fig. 19/3), Borosești (jud. Iași) (Babeș 1993, 186, Taf. 13/2, 7), Buhăiești (jud. Vas-

Fig. 9. Strachină neagră din pasta fină, lustruită.

Fig. 10. Strachină din pasta fină, neagră, lustruită.

Fig. 11. Ceramică semifină (4-9) și grosieră (1/a-b, 2, 3, 10, 11), nelustruită, arsă incomplet, de culoare gălbui-cărămizie, unele cu ardere secundară (1/a-b, 2, 3, 10, 11): 1/a-b, 2, 3 - buze drepte de castroane; 4-9 - buze și fund de străchini; 10, 11 - vase depozitare.

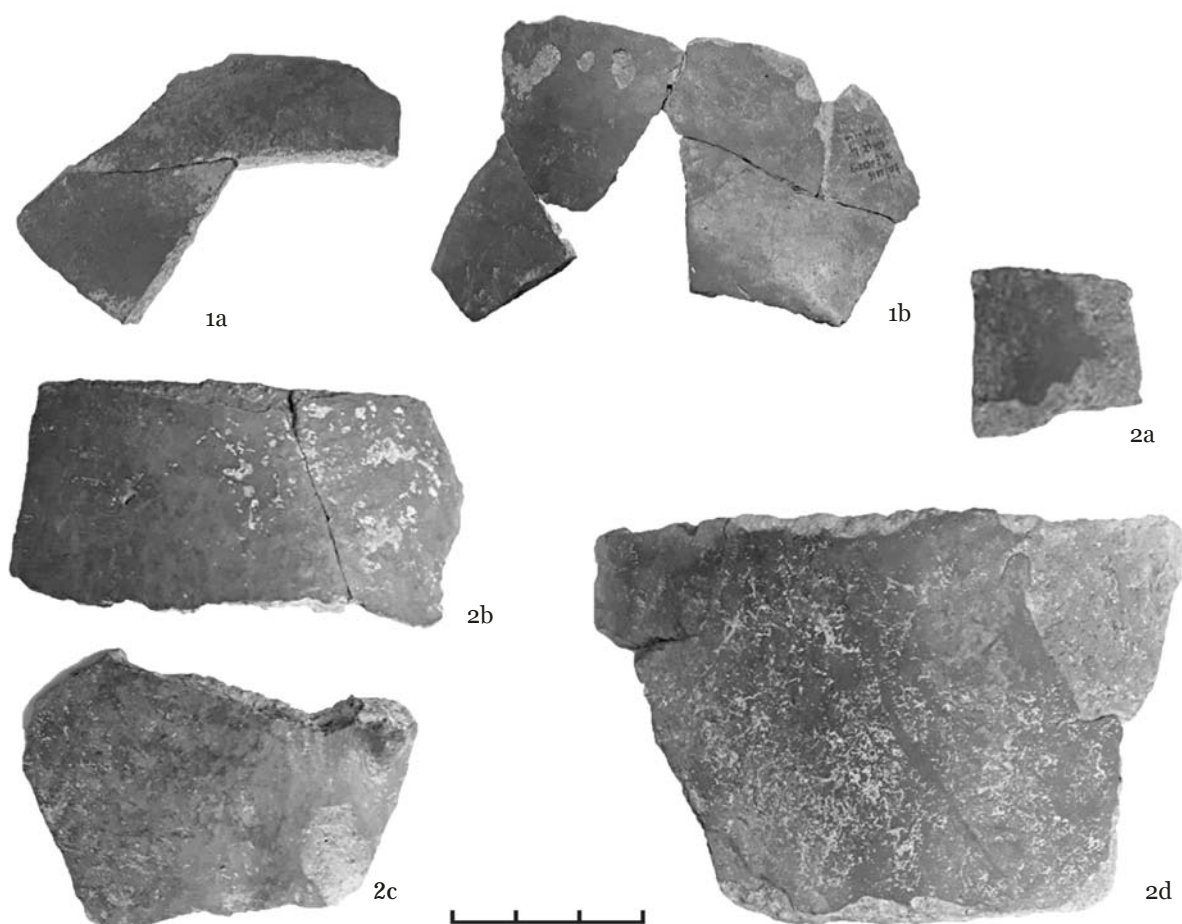

Fig. 12. Ceramică neagră din pastă semifină, nelustruită (1/a-b) și semifină, grosieră, nelustruită (2/a-d): 1/a-b, 2/a-d - fragmente de la vase pentru depozitare.

lui) (Teodor 1999, 235, fig. 49/3) și în așezarea de la Ulmu (Republica Moldova) (Romanovskaja 1987, 220, fig. 11/20).

d) Vase borcan: mai puțin numeroase comparativ cu alte campanii, păstrate în stare fragmentară. Buza este de tip colac sau evazată, fațetată, gâtul scurt, care se continua cu un corp bombat mediu sau extrem, nepăstrat în timp, finalizat cu un fund drept (fig. 3/2; 7/13-19; 16/2). De regulă, aveau torți sub forma literei X (fig. 7/4; 16/1), asemenea celor de la străchini. Deși nu s-au găsit în campania anului 2016 sunt și vase borcan din pastă fină, lustruită. Apropieri cu vasele de la Poienești (jud. Vaslui) (Vulpe 1953, 319-320, fig. 112), Borosești (jud. Iași) (Babeș 1970, 223, fig. 2; Babeș 1993, 185-186, 191, Taf. 3/16a; 6/33a; 11/128a; Babeș 2001, 526, fig. 95/A), Drăgești-Todirești (jud. Vaslui) (Coman 1980, 249, 337,

fig. 127/9, 10), Târpești (jud. Neamț) (Babeș 1981, 109-110, fig. 227/1, 3-4, 9), Ciurea (Teodor 1987, 88-89, fig. 19/2, 9), Satu Nou-Oltina (jud. Constanța) (Conovici 1992, 6, fig. 1/4, 6), Ghe-lăiești (jud. Neamț) (Babeș 1993, 199-200, Taf. 26/1), dar și cu cele din așezarea de la Ulmu (Re-publica Moldova) (Romanovskaja 1987, 220, fig. 11/1, 3, 6).

e) Vas pentru depozitare: două fragmente mari din corpul unui vas din pastă semifină, neagră, cu pereții subțiri, destinat păstrării alimentelor sau pentru apă (fig. 12/1a-b).

Între cele două variante ale ceramicii negre bas-tarne avem ca diferențe aspectul, oferit de pasta mai aspră a vaselor semifine, nelustruite, precum și utilitatea lor, cele fine pentru păstrarea și servirea produselor, iar cele semifine pentru uzul cu-rent, cotidian, fiind sortite mai des fragmentării.

Fig. 13. Ceramică grosieră cu barbotină: 1-9 - vase fragmentare pentru depozitare și uz casnic, cu ardere secundară (1, 3, 4, 7, 8), de culoare gălbui-cărămizie (2, 3, 5, 7) și cenușie-neagră (1, 4, 6, 8, 9).

Probabil, deși încă nu am găsit complet, ambele variante cuprind aceeași gamă de vase, care sunt asemănătoare, doar compoziția pastei este diferită și lipsa lustruiei, motiv pentru care sunt lesne de reperat și comparat.

Ca tipuri de vase comune ambelor categorii sunt căniile bitronconice, cănițele, străchinile, iar în plus avem pentru prima variantă (fină, lustruită) castroanele, iar pentru a doua variantă (semifină, nelustruită), căniile globulare, vasele borcan și vasul pentru depozitare.

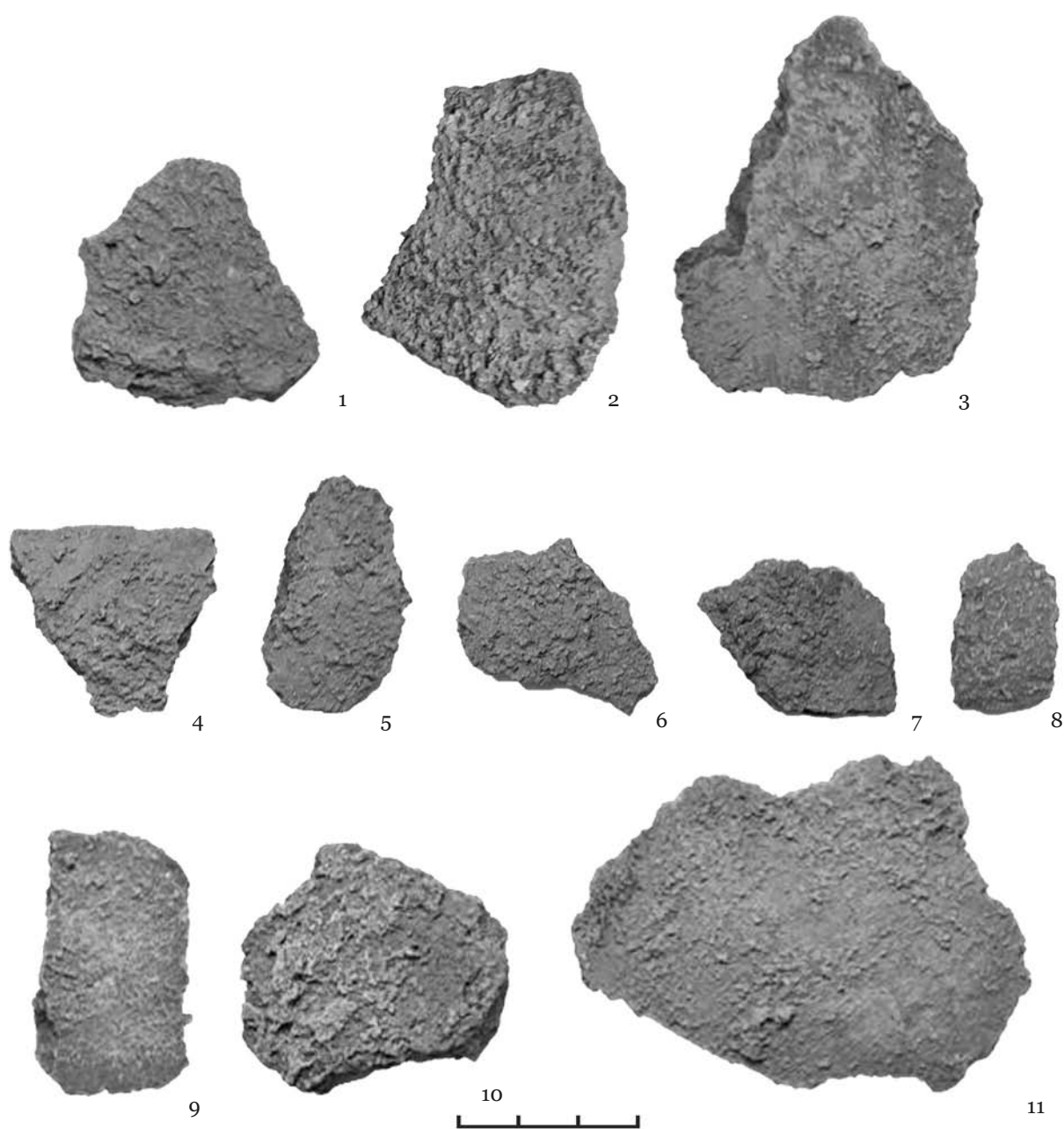

Fig. 14. Ceramică grosieră cu barbotină: 1-11, fragmente de vase pentru depozitare, de culoare gălbui-cărămizie (1-3) și cărămiziu-cenușie (4-11).

II. Ceramică grosieră de uz casnic (de bucătărie)

Comparativ cu categoria ceramicii negre, cea de uz casnic cu aspect grosier are variante diferite din cauza compoziției pastei, aspectului, decorurilor și a întrebuintării. În primul rând variază grosimea pereților, iar în compoziția pastei găsim pietricele. Ceramică grosieră dispune de vase negre nelustruite (unele arse incomplet) și de vase cărămizii cu barbotină.

1. *Varianta grosieră, neagră (vase pentru depozitare)*: include recipiente lucrate dintr-o pastă cu pietricele având pereții groși, de culoare neagră, nelustruită. Unele sunt arse incomplet, fiind de culoare gălbuie. De uz curent, recipientele erau folosite în gospodărie, dar ca vase pentru depozitarea alimentelor.

a) *Castroane*: cu buza dreaptă, gâtul scurt și pereții conici, groși, probabil finalizați cu un fund

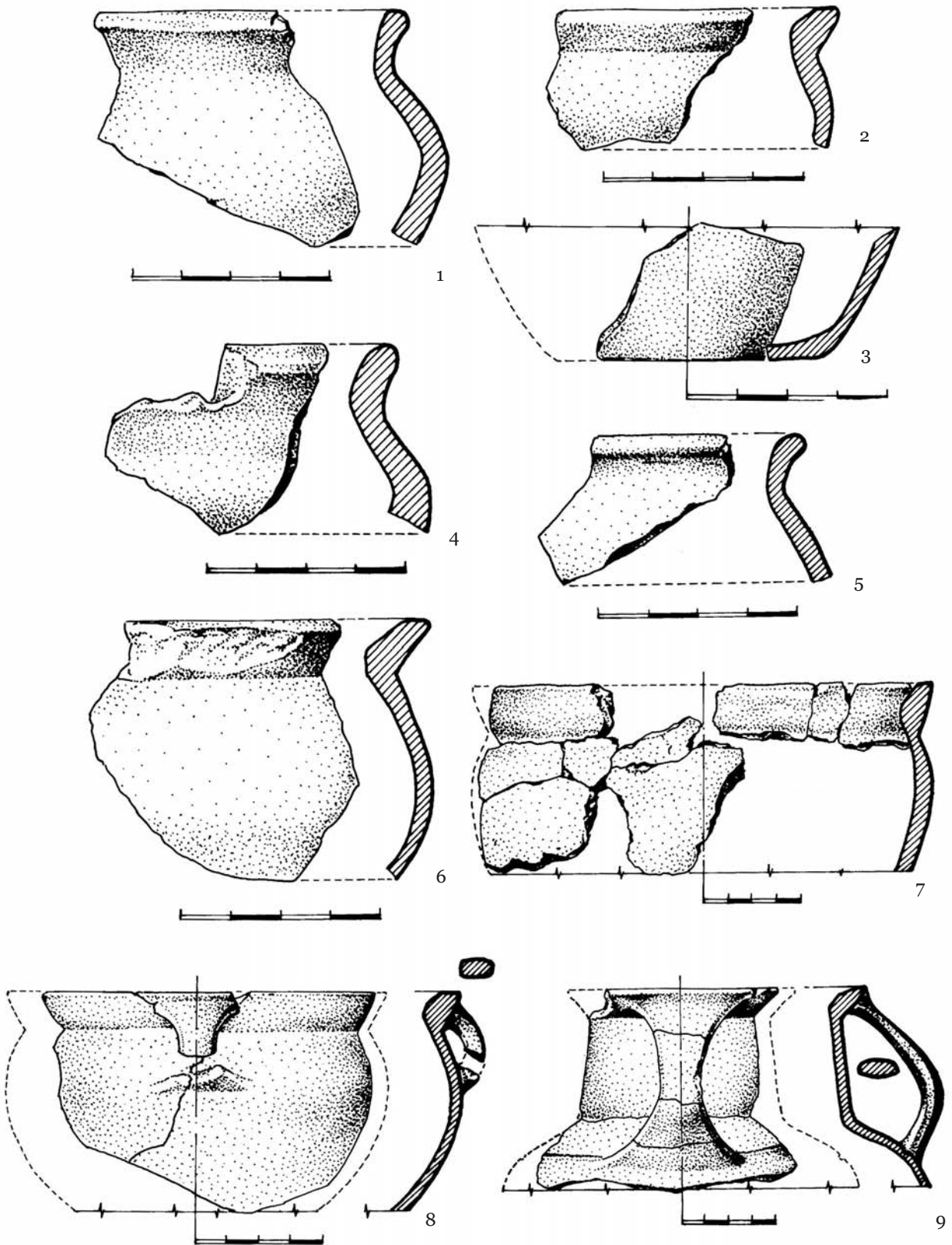

Fig. 15. Ceramică neagră, pastă fină, lustruită (1-4) sau pastă semifină, nelustruită (5-9): 1-5 - buze și fund de cănițe; 6, 7 - buze de căni; 8, 9 - căni păstrate parțial.

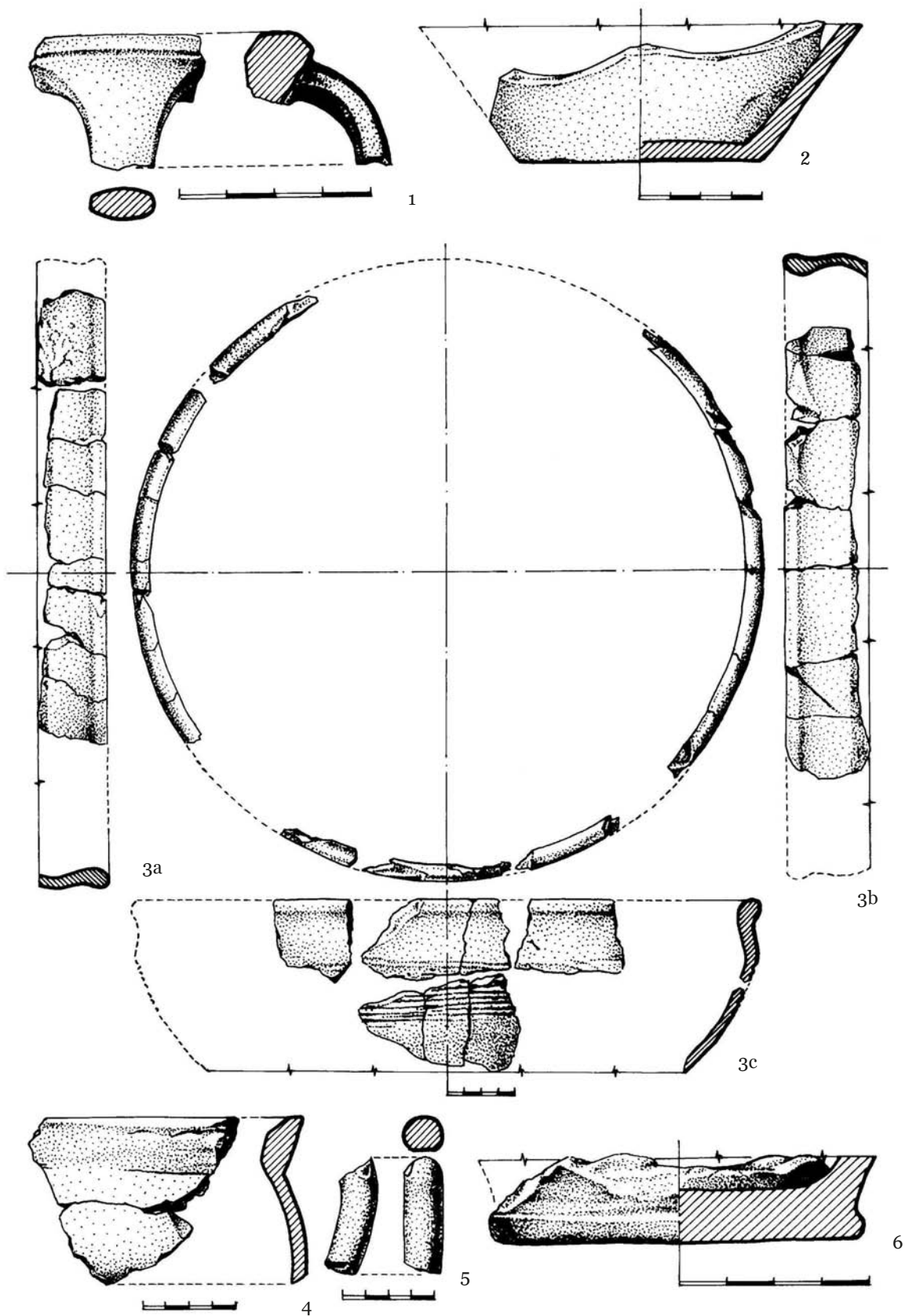

Fig. 16. Ceramică neagră din pasta semifină, nelustruită (1, 2), fină, lustruită (3/a-c) ori semifină, grosieră, nelustruită (4-6): 1, 2 - toartă și fund de vase borcan; 3/a-c - fragmente dintr-un castron; 4 - buză de castron; 5, 6 - toartă și fund de la vase pentru depozitare.

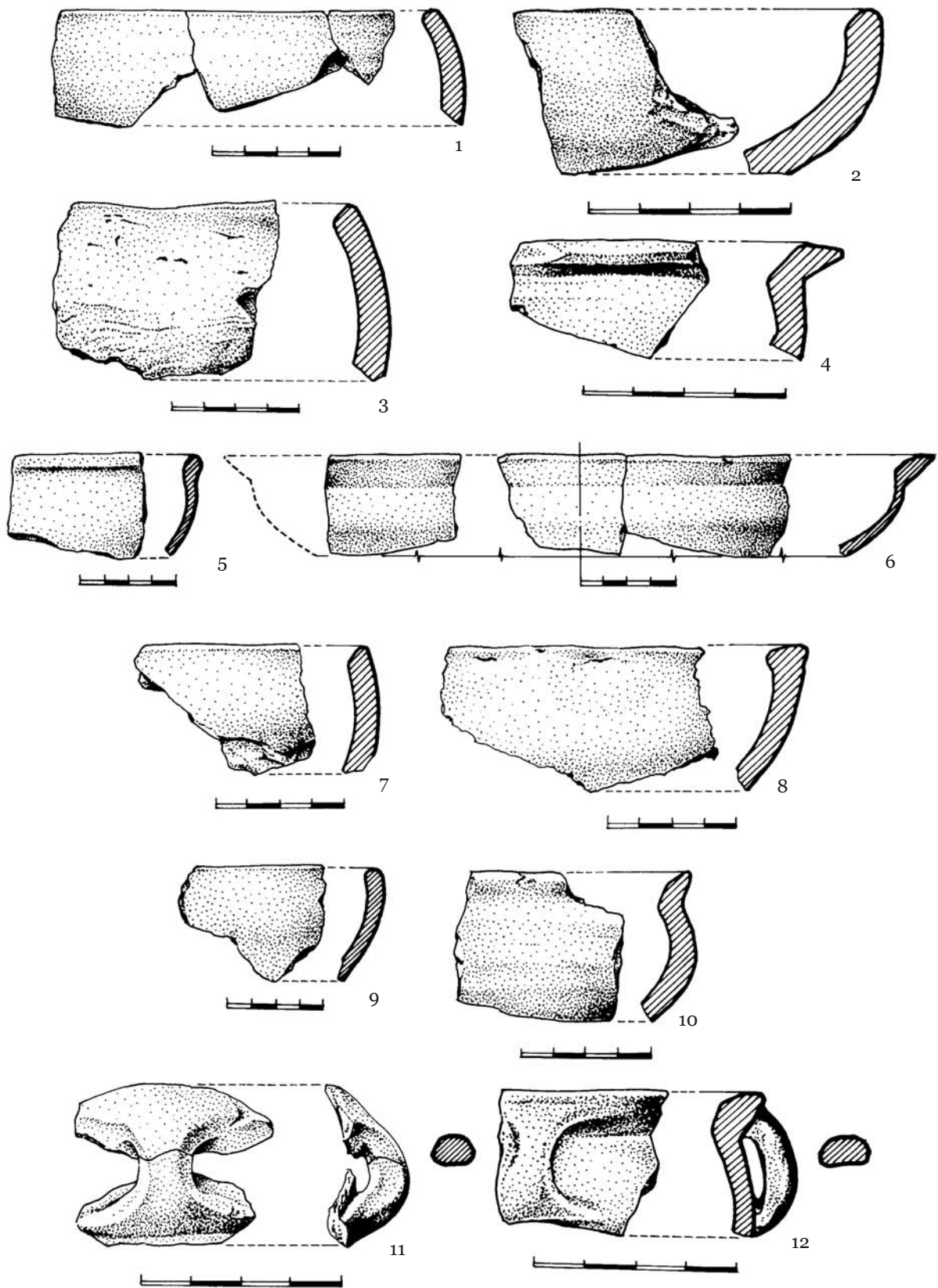

Fig. 17. Ceramică neagră din pastă semifină, nelustruită: 1-12 - buze drepte aplecate spre interior (1-3, 7-9) sau evazate (4-6, 10) și torți (11, 12) de străchini.

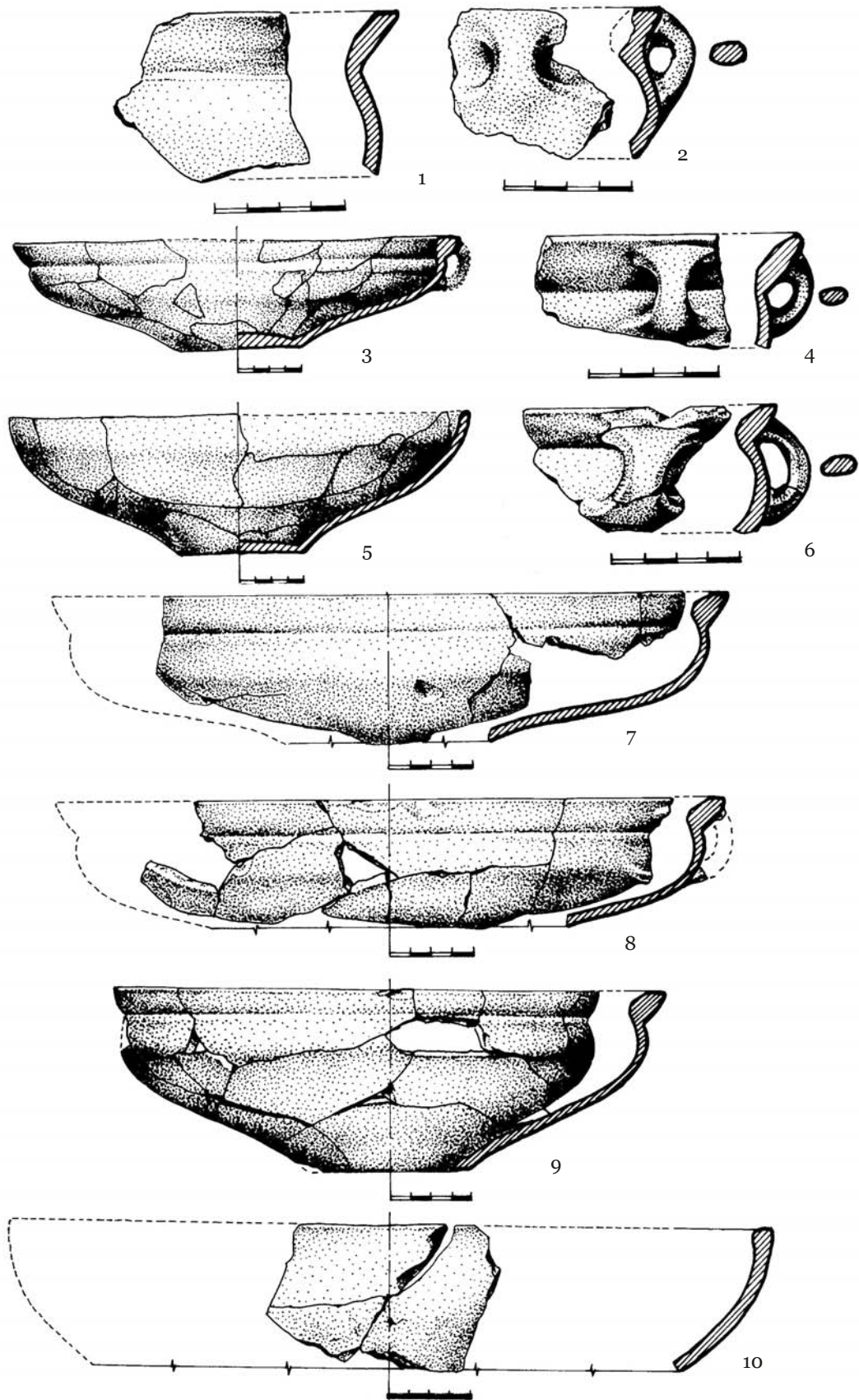

Fig. 18. Ceramică neagră din pasta semifină, nelustruită (1, 2, 4, 6, 8), fină, lustruită (3, 5, 7, 9) sau semifină, grosieră (10): 1 - buză de cană; 2, 4, 6 - torți de străchini; 3, 5 - străchini restaurate; 7-9 - străchini restaurate parțial; 10 - buză de strachină.

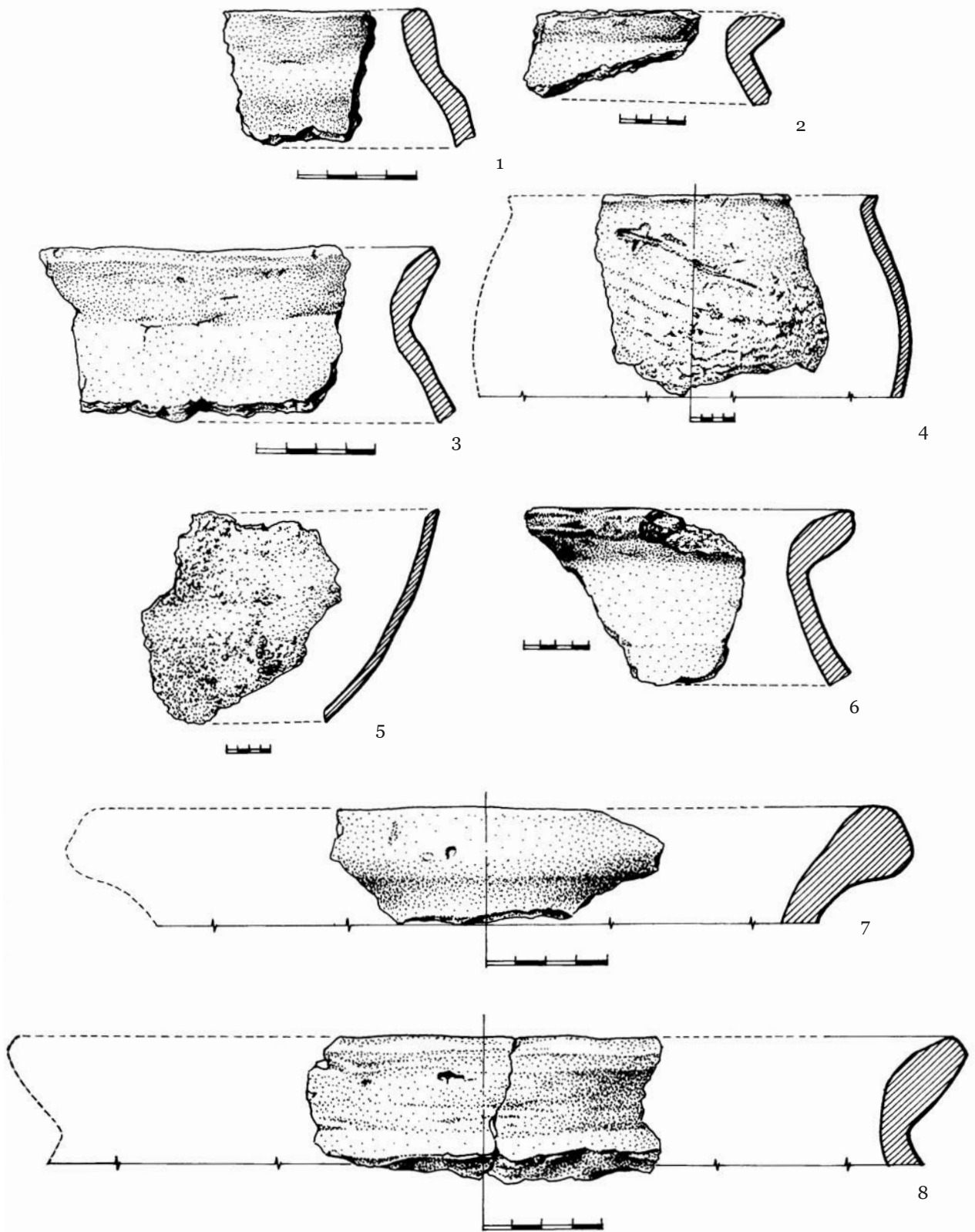

Fig. 19. Ceramică grosieră cu barbotină: 1, 4, 6-8 - buze de vase pentru uz casnic cu ardere secundară;
2, 3, 5 - buze de vase pentru depozitare.

drept, nepăstrat în timp. Exemplarele nu au fost arse complet și au intense urme de ardere secundară, datorită utilizării la foc (fig. 11/1a-b, 2, 3; 16/4; 18/10).

b) Vase pentru depozitare: cu pereții îngroșați (între 10mm-15mm), de formă bitronconică, fundul drept, iar uneori cu una sau două torți, circulare, dispuse orizontal ori vertical (fig. 3/4-6; 11/10-11; 12/2a-d; 16/5, 6). Asemănări cu vasele de la Poieniști (jud. Vaslui) (Vulpe 1953, 349-350, fig. 176-177, 361-362, fig. 208/b, 209, 365, fig. 217, 367, fig. 225), Șorogari (Teodor 1969, 325, fig. 3/3) și Borosești (jud. Iași) (Babeș 1970, 223, fig. 2; Babeș 1993, 187, 191, Taf. 6/42a; 11/143a). Pentru ambele tipuri de vase găsim analogii și în siturile de la Lucașeuca (Tkaciuk 1994, 246, fig. 8/5) și Trebujeni (Tkaciuk 1994, 246, fig. 8/9, 11, 15).

2. *Varianta grosieră cu barbotină (vase pentru gătit)*: alături de exemplarele anterioare am găsit recipiente modelate manual, dintr-o pastă cu multe pietricele în compoziție, de culoare gălbui-cărămizie, cărămiziu-cenușie și cenușie-neagră, care prezintă la exterior stropi, decor cunoscut sub denumirea de barbotină. Majoritatea au fost utilizate în gospodărie, fiind rezistente, ca vase uzuale, arse secundar datorită contactului cu sursa de foc.

Vase borcan de mari dimensiuni cu pereții grosieri (între 12 mm - 15 mm), care datorită formei pot fi împărțiți în două variante:

a.1 Vase bitronconice cu buza groasă, evazată, gâtul scurt și corpul proeminent, ușor bombat, finalizat cu un fund drept, nepăstrat, dar cunoscut din descoperirile anterioare de la Roșiori. Decorul cu barbotină este îndeosebi dispus pe corpul recipientelor, ajungând chiar până spre bază. De culoare gălbui-cărămizie și cărămiziu-cenușie (fig. 13-14; 19/2, 3, 5), vasele au de cele mai multe ori ardere secundară fiind întrebuințate în bucătărie (fig. 13/1, 3, 4, 7, 8; 19/1, 4, 6-8). Asemănări

la Borosești (Babeș 1993, 183, Taf. 18/11-13, 15), Glăvănești (Babeș 1993, 200, Taf. 28/9), Șorogari (jud. Iași) (Babeș 1993, 215-216, Taf. 40/29-31) și Târpești (jud. Neamț) (Babeș 1981, 109-110, fig. 228/24-25; Babeș 1993, 216, Taf. 41/38-39).

a.2. Vase de tip sac cu buza dreaptă, teșită, gâtul și pereții slab conturați, de culoare cenușie-neagră, cu barbotină (fig. 2/2; 13/8, 9; 19/4).

Pentru ambele tipuri de vase avem asemănări la Lucașeuca (Tkaciuk 1994, 246, fig. 8/6), Ulmu (Tkaciuk 1994, 246, fig. 8/7, 8) și Trebujeni (Tkaciuk 1994, 246, fig. 8/10).

*

Am preferat să nu insistăm asupra analogiilor, selectând doar câteva, întrucât pe parcursul articolelor anterioare, care au avut ca tematică ceramica bastarnă, am amintit majoritatea siturilor cu descoperiri asemănătoare.

Spre deosebire de restul campaniilor arheologice de la Roșiori, cea din anul 2016 a permis descoperirea unor noi forme de vase, precum cămile bitronconice, castroanele, vasele de tip sac, care au adus completări gamei ceramicii bastarne din așezarea de pe malul Moldovei, al cărei nivel de locuire poate fi atribuit secolelor II-I a. Chr. Acestor rezultate se adaugă descoperirile din anul 2017, aflate în curs de prelucrare, și care aduc noutăți nu doar categoriei ceramicii. Cu siguranță și pe viitor vor apărea interesante vestigii ale grupului de populație ce a locuit temporar terasa superioară a râului menționat, cel mai probabil o enclavă a *peucinilor*. Unul din triburile bastarne purtători ai culturii *Poieniști-Lucașeuca*, stabiliți un interval de timp în părțile de nord-est ale Daciei, între Carpații Orientali și Nistru, până spre o linie sudică delimitată de arealul localităților Piatra Neamț - Roman - Crasna - Leova - Tighina (Babeș 1977, 79-85; Babeș 1985, 183, inclusiv nota 2).

Bibliografie

Babeș 1970: M. Babeș, Dacii și bastarnii. *Memoria Antiquitatis* II, 1970, 215-236.

Babeș 1977: M. Babeș, Peuce – Peucini. *Peuce* 6, 1977, 79-85.

Babeș 1981: M. Babeș, The Bastarnae. In: (S. Marinescu-Bîlcu) Tîrpești. From Prehistory to History in Eastern Romania (Oxford 1981), 109-103 (+ fig. 10, 224-228, nepaginate).

Babeș 1985: M. Babeș, Date arheologice și istorice privind partea de nord-est a Daciei în ultimele secole înainte de erei noastre. *SCIVA* 36/3, 1985, 183-214.

- Babeș 1993:** M. Babeș, Die Poieniști-Lukaševka-Kultur. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte in Raum östlich der Karpaten in den letzten Jahrhunderten vor Christi Geburt (Bonn 1993).
- Babeș 2001:** M. Babeș, Spațiul carpato-dunărean în secolele III-II a. Chr. In: (Coord: M. Petrescu-Dîmbovița, Al. Vulpe) *Istoria Românilor*, vol. I (București 2001), 501-531.
- Coman 1980:** Gh. Coman, Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui (București 1980).
- Conovici 1992:** N. Conovici, Noi date arheologice privind începuturile culturii Poieniști-Lukaševka și prezența bastarnilor în Dobrogea. *SCIVA* 43/1, 1992, 3-13.
- Hânceanu 2006:** G.D. Hânceanu, Două strecurători bastarne din așezarea carpică de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț). *Carpica XXXV*, 2006, 61-64.
- Hânceanu 2007:** G.D. Hânceanu, Cercetările arheologice din 2005 de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț). *Memoria Antiquitatis XXIV*, 2007, 419-461.
- Hânceanu 2008:** G.D. Hânceanu, Ceramica bastarnă din așezarea de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț). *ArhMold XXX*, 2008, 277-286.
- Hânceanu 2012:** G.D. Hânceanu, Cercetarea sitului arheologic de la Roșiori-Neamț (2006-2007). Contribuții la cultura dacilor liberi de pe malul Moldovei. *Acta Musei Tutovensis VII*, 2012, 24-116.
- Hânceanu 2016:** G.D. Hânceanu, Vestigii dacice și bastarne dintr-o locuință a sitului de la Roșiori – Neamț. *Acta Musei Tutovensis. Istorie veche și arheologie (Historica et Archaeologica in honorem Ion Ioniță octogenarii) XII₂*, 2016, 40-71.
- Hânceanu 2017:** G.D. Hânceanu, Campania arheologică din 2015 de la Roșiori – Neamț (punctul Țarina Veche). *Acta Musei Tutovensis. Istorie veche și arheologie XIII*, 2017, 144-172.
- Mitrea 1980:** I. Mitrea, Șantierul arheologic Izvoare – Bahna. In: *Materiale (a XIV-a sesiune anuală de rapoarte) (Tulcea 1980)*, 432-449.
- Romanovskaja 1987:** M.A. Romanovskaja, Așezarea de la Ulmi. Săpăturile din anul 1960. *ArhMold XI*, 1987, 207-226.
- Teodor 1969:** S. Teodor, Așezarea din secolele III-II î.e.n. de la Șorogari. *Arh.Mold VI*, 1969, 321-327.
- Teodor 1987:** S. Teodor, Cercetările arheologice de la Ciurea, județul Iași. *ArhMold XI*, 1987, 65-102.
- Teodor 1999:** S. Teodor, Regiunile est-carpătice ale României în secolele V-II î. d. Hr. Considerații generale și repertoriu arheologic (București 1999).
- Tkaciuk 1994:** M. Tkaciuk, Manifestări culturale din sec. V - I a. Chr. *Thraco-Dacica XV/1-2*, 1994, 215-256.
- Vulpe 1953:** R. Vulpe, Săpăturile de la Poieniști din 1949. *Materiale, I*, 1953, 213-506.

Les Bastarnes de Roșiori. Les résultats de la campagne archéologique de l'année 2016

Mots clef: Roșiori, la terrasse de la rivière Moldova, céramique noire, céramique polie, céramique non polie, céramique grossière, barbotine.

Résumé: Les fouilles archéologiques qu'on a effectué pendant l'année 2016 sur la terrasse supérieure de la rivière de Moldova nous ont permis d'observer l'existence des quatre niveaux d'habitation caractéristiques pour la stratigraphie du site localisé sur le territoire du village de Roșiori, commune Dulcești, dép. de Neamț. Ainsi, il s'agit d'un niveau attribué aux Geto-daces du Vème - IVème siècles av. J. C. suivi d'un niveau attribué au Bastarnes du IIème - Ier siècles av. J. C., puis le niveau des Daces libres encadré dans l'intervalle des IIème - IIIème siècles ap. J. C. et finalement, le niveau le plus récent, des VIème - VIIème siècles attribué aux populations locales d'origine latine.

En 2016 on a ouvert une section de grandes dimensions – 26,0 m de longueur et 6,5 m de largeur. Dans le niveau culturel des bastarnes on a découvert de la céramique noire, fine, polie et demi-fine, non polie mais aussi céramique grossière utilisée dans la cuisine. De la catégorie de céramique à usage domestique on mentionne les types suivants: tasses, petites tasses, plats, bols, vases-sac et pots pour stockage; toutes les pièces se trouvent dans un état fragmentaire. On n'a restauré complètement que deux plats; trois autres exemplaires ont été partiellement complétés. En ce qui concerne la catégorie de la céramique à usage domestique, pour la cuisine, avec un aspect grossier, couleur jaune-rouge, rouge-gris et gris-noire, elle comprend des pots bitronconiques et des vases-sac de grandes dimensions décorés avec barbotine avec des traces d'une brûlure secondaire.

Liste des illustrations:

Fig. 1. 1 - L'emplacement du archéologique site de Roșiori (dép. de Neamț) sur la terrasse supérieure de la rivière de Moldova; 2 - l'emplacement du site dans est-carpates l'espace.

Fig. 2. 1 - Limites de la cassette E; 2 - fragment provenant d'un vase-sac qui présente des traces de barbotine, *in situ*.

Fig. 3. Céramique noire, fine, demi-fine, grossière, *in situ*: 1 - tasse; 2 - la base d'un vase-sac; 3 - plat; 4-6 - fragments provenant des pots grossiers pour stockage.

- Fig. 4. Céramique noire, pâte fine, polie (1-6) et pâte demi-fine, non-polie (7-13) (1-4, 8, 9 - petites tasses; 5-7/a-b, 10-13 - tasses): 1-2, 8-11 - lèvres; 4 - base d'une petite tasse; 5-7/a-b - fragments provenant du corps des tasses; 12, 13 - tasses partiellement conservées.
- Fig. 5. Céramique noire en pâte fine, polie (1, 2 - plats; 3-7/a-c - bols): 1 - lèvre évasée; 2 - le corps d'un vase qui présente une décoration incisée intérieure; 3-7/a-c - lèvres de type enroulée.
- Fig. 6. Céramique noire en pâte demi-fine, non-polie (plats): 4, 6, 8-13 - lèvres droites courbées à l'intérieur; 1-3, 5, 7, 14 - lèvres évasées .
- Fig. 7. Céramique noire en pâte demi-fine, non-polie: 1-3 - anses provenant des plats sous la forme de la lettre X; 5-8 - lèvres provenant des plats qui présentent des anses; 9-12 - différents types de lèvres provenant des plats; 4, 13-15 - lèvres et une anse appartenant à un vase-sac; 16-19 - bases provenant d'un vase-sac.
- Fig. 8. Céramique noire en pâte demi-fine, non-polie (1-4/a-b) et céramique fine, polie (5, 6/a-b): 1-3 - lèvre et bases provenant des plats; 4-6/a-b - des plats partiellement restaurés.
- Fig. 9. Un plat noir en pâte fine, polie.
- Fig. 10. Un plat noir en pâte fine, polie.
- Fig. 11. Céramique demi-fine (4-9) et grossière (1/a-b, 2, 3, 10, 11), non-polie, cuisson réductrice, couleur jaune-rouge, quelques-unes avec des traces de brûlure secondaire (1/a-b, 2, 3, 10, 11): 1/a-b, 2, 3 - lèvres droites provenant des bols; 4-9 - lèvres et une base provenant des plats; 10, 11 - vases de stockage.
- Fig. 12. Céramique noire en pâte demi-fine non-polie (1/a-b) et céramique en pâte demi-fine, grossière, non-polie (2/a-d): 1/a-b, 2/a-d - fragments provenant des vases de stockage.
- Fig. 13. Céramique grossière avec de la barbotine: 1-9, vases fragmentaires utilisés pour stockage et avec une utilisation domestique, les derniers avec des traces de brûlure secondaire (1, 3, 4, 7, 8), couleur jaune-rouge (2, 3, 5, 7) et couleur gris-noire (1, 4, 6, 8, 9).
- Fig. 14. Céramique grossière avec de la barbotine: 1-11 - fragments provenant des vases utilisés pour stockage, couleur jaune-rouge (1-3) et rouge-gris (4-11).
- Fig. 15. Céramique noire en pâte fine, polie (1-4) où en pâte demi-fine, non-polie (5-9): 1-5 - lèvres et une base provenant des petites tasses; 6, 7 - lèvres provenant des tasses; 8, 9 - des tasses fragmentaires.
- Fig. 16. Céramique noire en pâte demi-fine, non-polie (1-2), céramique en pâte fine, polie (3/a-c) où demi-fine, grossière, non-polie (4-6): 1, 2 - anse et différentes bases provenant des vases-sac; 3/a-c - fragments provenant d'un bol; 4 - lèvre provenant d'un bol; 5, 6 - anse et base d'un vase de stockage.
- Fig. 17. Céramique noire en pâte demi-fine, non-polie: 1-12 - lèvres droites courbées à l'intérieur (1-3, 7-9) où évasées (4-6, 10) et anses provenant des plats (11, 12).
- Fig. 18. Céramique noire en pâte demi-fine, non-polie (1, 2, 4, 6, 8), céramique en pâte fine, polie (3, 5, 7, 9) où demi-fine, grossière (10): 1 - lèvre provenant d'une tasse; 2, 4, 6 - anses provenant des plats; 3, 5 - des plats restaurés; 7-9 - des plats partiellement restaurés; 10 - lèvre provenant d'un plat.
- Fig. 19. Céramique grossière avec de la barbotine: 1, 4, 6-8 - lèvres provenant des vases avec une utilisation domestique qui présentent de traces de brûlure secondaire; 2, 3, 5 - lèvres provenant des vases pour stockage.

Бастарны из Рошиорь. Результаты археологической экспедиции 2016 г.

Ключевые слова: Рошиорь, терраса реки Молдова, черная керамика, лощеные сосуды, нелощеные сосуды, грубая керамика, барботин.

Резюме: Археологические раскопки, проводившиеся в 2016 году на верхней террасе реки Молдова, позволили обнаружить четыре сохранившихся жилых слоя в стратиграфии памятника, расположенного на территории села Рошиорь коммуны Дулчешть уезда Нямц: самый старый слой, гето-дакийский, V-IV веков до н.э., затем бастарнский слой III века до н.э., слой II-III веков н.э., относящийся к свободным дакам, и римский слой, самый поздний, VI-VII веков н.э. Во время экспедиции 2016 года был сделан большой раскоп (26×6,50 м). В бастарнском жилом слое была обнаружена черная керамика, тонкая лощеная и грубоватая нелощеная, а также грубая кухонная керамика. Среди бытовых сосудов следует упомянуть кружки, кружечки, чаши, миски, баночные сосуды и сосуды для хранения продуктов, обнаруженные во фрагментарном состоянии. Были полностью восстановлены только две чаши, еще три – лишь частично (половинки). Категория бытовой керамики, кухонной, грубой, желтовато-кирпичного, кирпично-серого и пепельно-черного цветов, включает в себя большие сосуды усеченно-биконической или мешковидной формы, украшенные барботином, со следами вторичного обжига в результате использования.

Список иллюстраций:

Рис. 1. 1 - Расположение археологического памятника в Рошиорь (уезд Нямц) на верхней террасе реки Молдова; 2 - расположение памятника на восточно-карпатском пространстве.

- Рис. 2. 1 - Границы раскопа Е; 2 - фрагмент сосуда мешковидной формы украшенный барботином *in situ*.
- Рис. 3. Черная керамика, тонкая и грубая, *in situ*: 1 - кружка; 2 - дно баночного сосуда; 3 - чаша; 4-6 - фрагменты грубых сосудов для хранения продуктов.
- Рис. 4. Черная керамика, тонкая лощеная (1-6) и грубоватая нелощеная (7-13) (1-4, 8, 9 - кружечки; 5-7/a-b, 10-13 - кружки); 1-2, 8-11 - венчики сосудов; 4 - дно сосуда; 5-7/a-b - тулова сосудов; 12, 13 - частично сохранившиеся кружки.
- Рис. 5. Тонкая лощеная черная керамика (1, 2 - чаши; 3-7/a-c - миски): 1 - отогнутый венчик; 2 - тулово сосуда с насечкой; 3-7/a-c - венчики.
- Рис. 6. Нелощеная черная керамика из грубоватой глины (миски): 4, 6, 8-13 - прямые венчики, загнутые вовнутрь; 1-3, 5, 7, 14 - отогнутые наружу венчики.
- Рис. 7. Нелощеная черная керамика из грубоватой глины: 1-3 - иксовидные ручки мисок; 5-8 - края мисок с ручками; 9-12 - типы краев мисок; 4, 13-15 - края и ручка от баночных сосудов; 16-19 - днища баночных сосудов.
- Рис. 8. Нелощеная черная керамика из грубоватой глины (1-4/a-b) и тонкая лощеная керамика (5, 6/a-b): 1-3 - край и днища мисок; 4-6/a-b - частично восстановленные миски.
- Рис. 9. Черная лощеная миска из тонкой глины.
- Рис. 10. Черная лощеная миска из тонкой глины.
- Рис. 11. Керамические изделия из грубоватой (4-9) и грубой глины (1/a-b, 2, 3, 10, 11), нелощеные, неполного обжига, желто-кирпичного цвета, некоторые со следами вторичного обжига (1/a-b, 2, 3, 10, 11): 1/a-b, 2, 3 - прямые венчики мисок; 4-9 - края и дно от чаш; 10, 11 - сосуды для хранения продуктов.
- Рис. 12. Нелощеная черная керамика из грубоватой (1/a-b) и грубой глины (2/a-d): 1/a-b, 2/a-d - фрагменты сосудов для хранения продуктов.
- Рис. 13. Грубая керамика украшенная барботином: 1-9 - фрагментированные сосуды для хранения продуктов и бытового использования, со следами вторичного обжига (1, 3, 4, 7, 8), желто-кирпичного (2, 3, 5, 7) и пепельно-черного цвета (1, 4, 6, 8, 9).
- Рис. 14. Грубая керамика украшенная барботином: 1-11, фрагменты сосудов для хранения продуктов, желто-кирпичного (1-3) и кирпично-серого цвета (4-11).
- Рис. 15. Черная керамика, лощеная, из тонкой глины (1-4) или нелощеная, из грубоватой глины (5-9): 1-5 - края и дно от кружечек; 6, 7 - края кружек; 8, 9 - частично сохранившиеся кружки.
- Рис. 16. Черная керамика, нелощеная, из грубоватой глины (1, 2), тонкая лощеная (3/a-c) или грубая нелощеная (4-6): 1, 2 - ручка и дно баночного сосуда; 3/a-c - фрагменты миски; 4 - край миски; 5, 6 - ручка и дно сосуда для хранения продуктов.
- Рис. 17. Нелощеная черная керамика из грубоватой глины: 1-12 - прямые венчики, загнутые вовнутрь (1-3, 7-9) или отогнутые наружу (4-6, 10), и ручки (11, 12) мисок.
- Рис. 18. Черная керамика, нелощеная, из грубоватой глины (1, 2, 4, 6, 8), тонкая лощеная (3, 5, 7, 9) или грубая (10): 1 - край кружки; 2, 4, 6 - ручки мисок; 3, 5 - восстановленные миски; 7-9 - частично восстановленные миски; 10 - край миски.
- Рис. 19. Грубая керамика украшенная барботином: 1, 4, 6-8 - края сосудов со следами вторичного обжига; 2, 3, 5 - края сосудов для хранения продуктов.

19.03.2018

Dr. George Dan Hânceanu, Muzeul de Istorie din Roman (Complexul Muzeal Județean Neamț), str. Cuza Vodă, 19, RO-611009 Roman, jud. Neamț, România, e-mail: georgehanceanu@yahoo.com